

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

УДК 811.1'25-115(045)

Гаргаєва О.В.

старший викладач кафедри грецької філології та перекладу

ЕТНОСПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОНОМАСТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ

Ономастична лексика була і залишається постійним об'єктом пильної уваги дослідників. Поряд із здатністю передавати значиму для реципієнта інформацію, ономастична лексика володіє здатністю робити ту ж інформацію закритою для «необізнаних» або інокультурних мовців, оскільки власні назви – це завжди специфічні реалії, що відносяться до фонові та безеквівалентної лексики [1, с. 4]. Звернення до ономастики як до матеріалу для етнолінгвістичного та лінгвокультурологічного дослідження є закономірним, оскільки, як стверджує О.Л. Березович, «... в ономастиці кодуються найбільш значимі та стійкі кванти етнокультурної інформації» [2, с. 34]

Як відомо, власні назви вживаються для особливого, індивідуального позначення предмета безвідносно до описуваної ситуації і без обов'язкових уточнюючих визначень. Вони виконують функцію індивідуалізуючої номінації. Референтами власних назв можуть бути люди, тварини, установи, компанії, географічні й астрономічні об'єкти, кораблі та інші різноманітні предмети [3, с. 9].

Аналогічним чином, неможливо знати назви всіх існуючих географічних об'єктів, компаній тощо. Проте кожній людині доводиться знайомитися з власними іменами більш менш значного числа людей, тварин та інших істот чи неістот. Під цими іменами вони відомі в певному колі носіїв мови, або сфері спілкування. Через це власні назви виявилися ніби на периферії мовної системи. Носіїв імен надто багато, їх популярність дуже різна. Ось чому ономастична лексика виявилася поза сферою уваги багатьох тлумачних і двомовних словників, підручників, посібників для перекладача. Слід відмітити, що ця лексична категорія володіє складними формальними, змістовними і асоціативними характеристиками, знання яких абсолютно необхідне людям в процесі подолання мовних і міжкультурних бар'єрів.

Доцільно зауважити, що власні назви несуть в собі якусь інформацію саме про цей предмет, про його властивості. Ця інформація може бути багатою або бідною, і вона буває різною мірою відома в різних сферах спілкування. Якщо ця інформація набуває поширення в межах всього мовного колективу, то це означає, що відомості про цей предмет є частиною мовного значення власних назв.

Аналіз наукової літератури дозволив нам зробити висновок, що ономастична лексика – це знаки і символи, які можуть бути розшифровані й описані. Ономастичний простір, будучи вагомим елементом у системі мови і культури, сприяє познанню національної культури етносу.

В лінгвістичній науці робились чисельні спроби класифікації ономастичної лексики та окремих її класів. Цінними для нашого дослідження є ідеї О.В. Суперанської, яка зараховує до ономастичної лексики антропоніми, зооніми, міфоніми, топоніми, космоніми, назви підприємств, свят, творів літератури і мистецтва, назви книг, фільмів тощо [4].

За своїм призначенням ономастична лексика повинна володіти лише номінативною функцією (ось Γιώργος, а ось Γιάννης), будучи абсолютно позбавленою функції кумулятивної (адже фактично нічого невідомо про носія імені, окрім того, що його звать Γιώργος). Проте національно-культурний компонент є властивим власним назвам навіть більшою мірою, ніж апелюватимам.

Вивчаючи антропоніми, слід зазначити, що вони володіють лексичним фоном. Вони, можливо, дійсно позбавлені лексичного поняття, але їх лексичний фон виявляється обширним і якісно складним. Семантичні доли антропонімів, з одного боку, відносять їх до сукупності однорідних імен і, з іншого, додають конкретному імені неповторного образу, індивідуалізують його.

Існує багато класифікацій власних імен. Яскравим для всіх імен критерієм класифікації є вік імені, походження, соціальне забарвлення, стильова приналежність [4, с. 56].

Імена несуть інформацію про їх частотність вживання. Наприклад, імена *Γιώργος, Γιάννης, Μαρία, Ελένη* – найпопулярніші в сучасній Греції, а імена *Χρυσάφης, Ερμής, Παχωνία, Αίτσα*, хоча є досить відомими, належать проте до категорії рідких.

Якщо групова семантика властива семантиці будь-якої власної назви, то лише деякі з них володіють ще й індивідуальною інформацією, яка теж має безперечний позамовний характер [6, с. 57].

Важливо також нагадати, що імена можуть зустрічатися в прислів'ях, приказках, загадках, і завдяки цьому вони стають значимими. Наприклад, *Γιάννης (Яніс)* – найпопулярніше ім'я, що зустрічається в приказках та прислів'ях. Цей образ є комічним, він представляє простого грека.

Γιάννης може бути:

- хорошим: *Όπου Γιάννης και μάλαμα κ'ένα κουμιάτ' ασήμι; Κάλλιο Γιάννης παρά Κακογιάννης.*

- сміливим: *Γύρευε, αγά μου, τη δουλειά σου, κι ο Γιάννης δεν είναι για χαράτσι;*
 - хитрим: *Πιάσε τον Γιάννη τον άπιαστο; Είδες, ήλε μου, τον Γιάννη; - Ούτε τον είδα ουτ' εφάνη;*
 - жадібним: *Γιάννης δουλεύει, Γιάννης τρώει; Όλα τα φαγιά του Γιάννη*[7].
- Μαρία (Μαρία)* представляє просту жінку. Так, *Μαρία* може бути:
- нерозумною: *Η γη καταποντίζεται κ' η Μαρία καθρεφτίζεται;*
 - пихатою: *Άλλη καμιά δεν έκανε, μόνο η Μαριά το Γιάννη; Ας τα λούσα, κ' είν της Μαριγός.*
 - упертою: *Το γουδί το γουδοχέρι στις κυρά Μαργός το χέρι.*
 - удачливою: *Μέσα Μαριά, έξω Μαριά* [7].

Μιχάλης(Михайло) уособлює нерозумну та хитру людину. Інколи може означати й цнотливу людину, але яка не має великого розуму: *Παραμύθια του Μιχάλη; Ο διάβολος κ' η σκούφια του Μιχάλη;*

Власні імена часто зустрічаються і у складі фразеологізмів: *Πήγε στην πόρτα του Χάρου, οι άθλοι του Ηρακλέους, τα μαρτύρια του Ταντάλου, ο μίτος της Αριάδνης, η Αχιλλεος πτέρνα, Άπιστος Θωμάς*. Нарешті, антропоніми активні в міфах, казках, народних піснях та інших фольклорних жанрах: *ο Δίας, η Εστία, ο Ήφαιστος, ο Αχιλλέας, ο Οδυσσεάς, ο Καραγκιόζης*. Таким чином, можна говорити про деякі власні імена, які вибірково асоціюються з жанрами або персонажами фольклору і тим самим набувають індивідуальної інформації.

Антропоніми асоціюються із видатними державними, політичними діячами, полководцями, художниками, композиторами, письменниками й іншими відомими людьми: *Αδαμάντιος Κοραής, Αλέξανδρος Κουμουνδούρος, Αλέξανδρος ο Μέγας, Ιωάννης Καποδίστριας, Ρήγας Φεραίος, Σολών, Αριστοτέλης, Ελευθέριος Βενιζέλος* та ін.

Потрібно також враховувати, що сказане з приводу особистих імен, безумовно, справедливо і по відношенню до прізвиськ, тобто воно відноситься до всіх антропонімів. Таким чином, можна зробити висновок, що власні імена володіють яскравою національно-культурною семантикою, оскільки їх групове індивідуальне значення пряме похідно від історії і культури народу – носія мови. Це відноситься як до антропонімів так і до інших груп ономастичної лексики.

Важливо також відзначити, що топоніми не є простими термінами географічної науки, вони володіють яскравими культурними компонентами в своїй семантиці. Інколи ці компоненти можуть бути виведені з форми найменування (*η Αλεξανδρούπολη – місто Олександра Македонського*), але набагато частіше спостерігається конотація історико-соціального плану (*η Σαλαμίνα – символ непорушної єдності всього грецького народу в боротьбі за свою незалежність*). Розкрити другий, власне мовний, план топоніма – в цьому полягає завдання лінгвокультурології.

Топоніми, подібно антропонімам, володіють груповою інформацією. Наприклад, одне з можливих об'єднань – загальновідомі «історичні міста»: *οι Θερμοπύλες, το Νάυπλιο, ο Μαραθώνας*. У списку грецьких топонімів можна виділити підгрупи: міста, названі за іменами міфічних героїв (*η Ολυμπία, η Αθήνα, το Ηράκλειο*), грецьких полководців (*η Αλεξανδρούπολη*); топоніми, пов'язані з військовою славою (*τα Ιωάννινα, η Τρίπολη, η Ζάκυνθος, το Καρπενήσι, ο Πόρος*). Ми не вичерпали всього «історичного списку». При уважному прочитанні карта Греції – це літопис революції, громадянської війни, всієї історії грецької республіки: *η Ύδρα, η Σαλαμίνα, το Μεσολόγγι, η Αίγινα* и др.

Топоніми справедливо називають «удвічі соціальними знаками», які зберігають пам'ять про одвічне мотивування найменування [2, с. 168]. Займаючи проміжне положення між світом матеріальних об'єктів і духовним світом, вони є найцікавішими для лінгвокультурології і лінгвопрагматики.

Основним параметром топонімичної системи є залежність від соціокультурних особливостей. Саме через це ойконіми і урбаноніми є суттєво мотивованими і ця мотивованість відчувається і в синхронії.

Отже, можемо підбити підсумок, що ономастична лексика є важливим носієм країнознавчої інформації. Власні назви – це сховище культурної інформації, що виражає характерні риси певного людського співтовариства.

Література

1. Ражина В.А. Ономастические реалии: лингвокультурологический и прагматический аспекты: Автореф. дис. ... канд. филол. наук/ В.А. Ражина. – Краснодар, 2007. – 28 с.
2. Березович Е.Л. Русская топонимия в этнолингвистическом аспекте / Е.Л. Березович. – М.: УРСС, 2010. – 240 с.
3. Ермолович Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур / Д.И. Ермолович. – М.: Р.Валент, 2001. – 200 с.
4. Суперанская А.В. Общая теория имени собственного / А.В. Суперанская. – М.: Наука, 1973. – 366 с.
5. Верещагин Е.М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного: Метод. руководство – 4-е изд. перераб. и доп. / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 1990. – 247 с.
6. Суперанская А.В. Имя – через века и страны / А.В. Суперанская. – М.: Наука, 1990. – 190 с.
7. Μερακλής Μ. Παροιμίες ελληνικές και άλλων βαλκανικών λαών (συγκριτική μελέτη) / Μ. Μερακλής. – Εκδόσεις Πατάκη, 1996. – 236 с.